

ZDRUŽENI NARODI

Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk

A/52/38/Rev.1, 81. do 122. odst. (1997)

31. januar 1997

Izvirnik: ANGLEŠKI

ODBOR ZA ODPRAVO DISKRIMINACIJE ŽENSK

OBRAVNAVA POROČIL, KI JIH DRŽAVE POGODBENICE ODDAJO PO 18. ČLENU KONVENCIJE

Sklepne ugotovitve Odbora za odpravo diskriminacije žensk

SLOVENIJA

81. Odbor je obravnaval uvodno poročilo Slovenije (CEDAW/C/SVN/1) na svojem 314., 315. in 316. zasedanju 15. in 20. januarja 1997 (glej CEDAW/C/SR.314, 315 in 321).

82. Poročilo je predstavil stalni predstavnik Slovenije; pri tem je poudaril pomen, ki ga njegova vlada pripisuje mednarodnim pogodbam o človekovih pravicah in še posebej Konvenciji za odpravo vseh oblik diskriminacije žensk, ter izrazil svojo podporo hitremu sprejetju izbirnega protokola.

83. Direktorica Urada Vlade za žensko politiko je nato navedla zadnje dopolnitve slovenskega prvega poročila, ki je bilo v skladu z 18. členom konvencije sekretariatu posredovano l. 1993. Omenila je, da je urad poročilo pripravljal med obdobjem gospodarske in politične preobrazbe, v sodelovanju s pristojnimi ministrstvi in drugimi ustanovami, vključno z nevladnimi organizacijami. Posledic, ki jih bo tranzicija imela za ženske, še ni mogoče v celoti oceniti; Slovenija je pripravila posodobljeno poročilo kot dodatek k prvemu poročilu, ki je bilo odboru poslano na začetku leta 1997. Podatki v tem dokumentu že omogočajo neko prvo oceno v tem smislu.

84. Odbor je bil obveščen, da je bil Urad za žensko politiko ustanovljen v zgodnjem obdobju prehoda iz socializma v parlamentarno demokracijo. Vlada ga je ustanovila julija 1992 kot osrednjo enoto za koordinacijo vladne politike, pristojno za izvajanje pravic žensk, zagotovljenih z ustavo, zakoni ter mednarodnimi sporazumi. Ustanovitev urada je bil pomemben napredek pri vključevanju načela enakosti spolov v vladno politiko.

85. Predstavnica Slovenije je orisala politične, gospodarske in pravne razmere v Sloveniji ter njihov vpliv na dejanski položaj žensk. Slovenija je država v tranziciji, ki je ohranila relativno visoko raven socialne varnosti v razmerah ekonomske stabilnosti in rasti. Brezposelnost in drugi problemi tranzicije so ženske sicer prizadeli, vendar v manjši meri kot moške. Odbor se je seznanil s splošnimi okoliščinami in se osredotočil na specifična vprašanja, ki se nanašajo na ženske pravice. Odbor se je seznanil tudi s tem, kako so ženske pravice zajamčene in varovane z ustavo, v kakšni meri so slovenske ženske vključene v politično odločanje in kako sodelujejo v demokratizaciji, ki je v teku.

86. Slovenska vlada je še posebej zaskrbljena zaradi razširjenosti tradicionalnih stereotipov glede spola in nekaterih oblik dejanske diskriminacije žensk. Poročilo v zvezi z izobrazbo navaja, da čeprav imajo ženske na splošno visoko raven izobrazbe, obstajajo jasne razlike med ženskami in moškimi pri izbiri študija, pri čemer se ženske bolj osredotočajo na tradicionalno ženske smeri študija. Ženske, še zlasti mlade in izobražene, se soočajo s težavami pri zaposlovanju. Od slovenskega pokojninskega sistema imajo ženske in moški različno korist. Na splošno nižje pokojnine žensk so odraz nižje plačanih dejavnosti, v katerih so bile zaposlene, in njihovih pogostih odsotnosti z dela zaradi nege otrok. Kljub zakonu, ki obema staršema zagotavlja pravico do starševskega dopusta, očetje pri negi in vzgoji otrok še vedno ne igrajo enake vloge. Kar

zadeva žensko rodnost in s tem povezano zdravje je navedeno, da je pravica do splava zagotovljena z ustavo, vendar pa je odbor izrazil zaskrbljenost zaradi visokega števila splavov, čeprav so kontracepcijska sredstva ter nasveti v zvezi s kontracepcijo široko in zakonito dostopni.

87. Ob koncu predstavitve je predstavnica Slovenije priznala, da je treba še veliko postoriti, da bo dosežena popolna enakost med ženskami in moškimi, ter odboru zagotovila pripravljenost slovenske vlade, da bo sprejela vse potrebne ukrepe za dosego načel konvencije.

Zaključne pripombe odbora

Uvod

88. Odbor je visokim predstavnikom slovenske vlade izrekel dobrodošlico in jih pohvalil, ker je vlada po osamosvojitvi zelo hitro prevzela mednarodne obveznosti o človekovih pravicah, ki jih je sprejela bivša Socialistična federativna republika Jugoslavija. Vlado je pohvalil za pravočasno predložitev dobro sestavljenega, informativnega in poštenega poročila, sestavljenega v skladu z njegovimi smernicami za poročanje, ki odkrito prikazuje razmere, v katerih živijo ženske v Sloveniji. Z zadovoljstvom je sprejel tudi dodatne statistične podatke, ki so bili na določenih področjih zelo obsežni in razčlenjeni glede na spol, ter obširne odgovore na vprašanja odbora, podane tako ustno kot pisno. Odbor se je seznanil tudi s podporo, ki jo Vlada Slovenije daje sestavi izbirnega protokola h konvenciji, in pohvalil dejstvo, da je v pripravi akcijski načrt za izvajanje Pekinške akcijske platforme.

Ovire in težave pri izvajanju konvencije

89. Odbor se zaveda težav, s katerimi se Slovenija sooča in so posledica prehoda v demokracijo in socialno/tržno gospodarstvo, ter potrebe za vzpostavitev nove civilne družbe. Veliko teh težav bi lahko in tudi je negativno vplivalo na položaj žensk v Sloveniji ter tako oviralo zakonsko in praktično izvajanje konvencije. Odbor se tudi zaveda, da so stereotipi o vlogi spolov, ki se nanašajo na naravo žensk in moških in delo, »primerno« za posamezni spol, v Sloveniji zelo razširjeni. O teh stereotipih si prejšnji politični sistem ni zastavljal nobenih vprašanj, kljub temu, da je zagovarjal formalno enakost med ženskami in moškimi.

Pozitivni vidiki

90. Odbor odobrava rahločutnost, ki so jo za vprašanja o spolih pokazali Vlada Slovenije in nekateri sektorji novo nastajajoče civilne družbe, še zlasti v številnih nevladnih organizacijah za ženske.

91. Odbor se je z zadovoljstvom seznanil s širokimi jamstvi o človekovih pravicah, zapisanimi v slovenski ustavi, še posebej tistimi, ki se nanašajo na človekove pravice žensk. Odobrava tudi dejstvo, da je bila konvenciji dana prednost pred nacionalno zakonodajo. Odbor je pohvalil neposreden učinek konvencije v slovenskem pravnem sistemu in zakonodaji, ki ženskam de jure priznavata enakost, ter tudi vključitev načel o človekovih pravicah v postopek zakonodajne reforme, ki je v teku, in v njene na novo oblikovane politike.

92. Odbor je pohvalil aktivno vlogo ženskega mehanizma, Urada za žensko politiko, ustanovljenega leta 1992, ki deluje kot neodvisna vladna svetovalna služba; ta vladi svetuje na področju zakonodaje, politik in programov in je s kampanjami in programi poskušala v javnosti izboljšati dovednost za žensko vprašanje.

93. Odbor je zadovoljen s prizadevanji Vlade za odpravo stereotipnih podob o ženskah v medijih in reklamah ter nacionalni program za gospodinjstva, katerega namen je bil pomagati mladim ženskam in moškim pri delitvi dela in družinskih obveznosti v nasprotju s stereotipi.

94. Odbor je opazil, da se Vlada Slovenije zaveda pogostnosti nasilja proti ženskam v zasebnem življenju in da s svojimi nacionalnimi instrumenti ter s podporo nevladnim organizacijam, ki delujejo v prid žensk, razvija ukrepe za boj proti temu nasilju in pomoč žrtvam. Pohvalil je tudi napredek v smeri nove zakonodaje, ki bi zaščitila prostitutke.

95. Odbor je zelo pohvalil posebno prizadevanje Urada za žensko politiko za ozaveščanje javnosti in uvedbo ukrepov, s katerimi bi se povečala zastopanost žensk v parlamentu. Z zadovoljstvom

se je seznanil z visoko zastopanostjo žensk v sodstvu in obetajočim številom vpisa žensk na pravne fakultete slovenskih univerz. Seznanil se je tudi s pomembno zastopanostjo žensk na visoki ravni državne uprave. Pohvalil je dejstvo, da je bilo veliko število nevladnih organizacij za ženske ustanovljenih v relativno kratkem času, in tudi sodelovanje z nevladnimi organizacijami, ki ga je Urad za žensko politiko spodbujal, še zlasti med pripravo poročila in izdelavo nacionalne akcijske platforme, katere cilj je bil izvajanje Pekinške akcijske platforme.

96. Odbor je vlado pohvalil za visoko raven izobrazbe žensk v Sloveniji, za načrtovane reforme izobraževalnega sistema in za prizadevanja, da bi bilo izobraževanje o človekovih pravicah vključeno na različnih stopnjah učnega programa. Z zadovoljstvom je opazil, da nekatere univerze ponujajo programe ženskih študij in da so bile opravljene raziskave o vplivu upodobitve žensk v učbenikih.

97. Odbor je bil seznanjen, da obstaja javni sistem dnevnega varstva otrok, ki ga obiskuje nekoliko več kot 50 odstotkov otrok, starih do šest let. Odbor z odobravanjem sprejema revizijo obstoječe delovne zakonodaje in sestavo novih določb o enakosti v tej zakonodaji. Ravno tako odobrava dejstvo, da bo v delovni zakonodaji upoštevano načelo enakega plačila za enako in enakovredno delo. Z zadovoljstvom ugotavlja, da je zaposlen zelo visok odstotek žensk. Z zadovoljstvom sprejema načrtovane določbe proti seksističnemu izražanju v opisu in objavi delovnih mest ter z zadovoljstvom ugotavlja, da poteka razprava o predlogu zakonodaje o starševskem dopustu, ki bi na očete prenesel večjo odgovornost.

98. Odbor z zadovoljstvom ugotavlja, da je pravica do splava zapisana v Ustavi Republike Slovenije.

Problematična področja

99. Odbor je zaskrbljen, ker ima Urad za žensko politiko le svetovalno vlogo, in je torej odvisen od politične volje vlade. Meni tudi, da so njegovi človeški in finančni viri premajhni glede na težavne naloge, ki jih mora rešiti.

100. Odbor z zaskrbljenostjo ugotavlja tudi prevladujočo in ustaljeno naravo stereotipov o vlogi spolov ter opozarja na tveganje, da bi se taki stereotipi lahko še okrepili, glede na težke gospodarske, socialne in kulturne spremembe, s katerimi se sooča Slovenija. Odbor meni, da je ena od posledic stereotipnega pripisovanja vloge spolov ta, da ženske opravljajo večino gospodinjanskega dela in s tem nosijo dvojno breme.

101. Zaskrbljenost je izrazil tudi glede vprašanja, ali se odkrije resničen obseg nasilja proti ženskam in ali so zdajšnji ukrepi zadostni, ne le v smislu boja proti nasilju temveč tudi v smislu pomoči žrtvam. Odbor se zavzema, naj vlada zagotovi, da bodo žrtve nasilja deležne pomoči policije, razumevanja dinamike nasilja proti ženskam na sodiščih, svetovanje in namestitvev v varno hišo in pomoč žrtvam, ko si bodo ustvarjale življenje na novo.

102. Odbor z veliko zaskrbljenostjo ugotavlja, da je kljub različnim ukrepom, ki so bili na tem področju sprejeti, število žensk v politiki vedno manjše.

103. Odbor izraža zaskrbljenost, ker se študentke odločajo le za določene smeri študija, tako na srednjih šolah kot univerzah, ki pa ne zagotavljajo najboljših priložnosti za zaposlitev.

104. Odbor izraža zaskrbljenost nad dejstvom, da je manj kot 30 odstotkov otrok do treh let in le nekaj več kot petdeset odstotkov otrok v starosti od treh do šestih let vključenih v javno varstvo ter da bodo preostali otroci, ker zanje skrbijo člani družine ali drugi zasebniki, prikrajšani za vzgojne in socialne priložnosti, ki jih ponujajo javne ustanove dnevnega varstva.

105. Odbor z zaskrbljenostjo ugotavlja, da so ženske zbrane v določenih službah in poklicih ter na določenih položajih. Opozarja na feminizacijo zdravniškega poklica in na nizke plače v tem sektorju. Vznemirja ga visoko število nezaposlenih pri mladih ženskah, ki iščejo prvo zaposlitev, in zaveda se, da neuspeh pri iskanju take zaposlitve lahko ženske priklene na vlogo gospodinje. V tem kontekstu je odbor upošteval nesrečno dejstvo, da tržna gospodarstva dajejo prednost moškim delavcem, za katere se zaradi tradicionalne vloge in delitve dela šteje, da niso obremenjeni z družinskimi obveznostmi.

106. Odbor je izrazil zaskrbljenost, da bi lahko delo žensk za določen čas postalo ustaljena praksa in da bi tako na trgu dela bile odrinjene na stran ter postale žrtev posredne diskriminacije. Ravno tako ga skrbi, da bi merila za zdravje pri delu lahko vodila do diskriminacije pri njihovem zaposlovanju.

107. Odbor z zaskrbljenostjo ugotavlja zelo visoko stopnjo prekinitev nosečnosti in ustrezno nizko stopnjo uporabe kontracepcije. Zaskrbljenost je izrazil tudi v zvezi z velikim številom enostarševskih družin, kjer so običajno glava družine ženske.

Predlogi in priporočila

108. Odbor priporoča, naj revizija zakonodaje, ki je v teku, upošteva skrito, posredno in strukturno diskriminacijo ter da je treba v politiki, izobraževanju, zaposlovanju in izvajanju enakosti žensk de jure in de facto posvetiti dovolj pozornosti pri sprejemanju začasnih posebnih ukrepov. Priporoča, naj se sodstvo seznaní s pomenom posredne in strukturne diskriminacije, dejanske enakosti in konceptom začasnih posebnih ukrepov.

109. Odbor svetuje, naj se Vlada Slovenije kakor tudi nevladne organizacije za ženske zavedajo, da se pojem zasebnosti družinskega življenja in reprodukcijske vloge žensk lahko izrabi za prikrivanje nasilja proti ženskam in krepitev stereotipov o vlogi spolov.

110. Odbor priporoča ustanovitev predlagane institucije varuha enakosti med spoloma.

111. Priporoča uvedbo formalnega pritožbenega postopka in formalnega odbora za ocenjevanje, neodvisnega od Gospodarske zbornice, ki bi vključeval vsa področja družbe in bi se ukvarjal s seksističnimi oglasi. Ta postopek bi moral vključevati sankcije proti oglaševalcem, ki objavijo žaljive oglase.

112. Odbor priporoča nova prizadevanja za politično izobraževanje žensk in moških ter političnih strank, katerega namen bi bil zagotoviti bolj učinkovite začasne ukrepe, s pomočjo katerih bi se povečala zastopanost žensk na vseh ravneh političnega življenja.

113. Odbor predlaga, naj si Vlada Slovenije sistematično prizadeva študentke spodbujati, da bi se vpisovale na različne smeri študija, in na ta način preprečiti, da bi se na srednjih šolah in univerzah vpisovale samo na določene smeri študija. Ti ukrepi bi lahko vključevali posebno svetovanje in začasne ukrepe, specifične po spolu, s cilji, izraženimi s številkami in časovnim načrtom. Ravno tako priporoča, da se na univerzah uvedejo ženske študije in vključijo v učni načrt. Odbor predlaga, naj Vlada Slovenije preuči svoj spolno nevtralni izobraževalni okvir in razvije pozitivne ukrepe, s katerimi bi lahko delovala proti skritim stereotipnim izobraževalnim sporočilom in praksam.

114. Odbor priporoča, naj se ustanovi več formalnih in institucionaliziranih zavodov za dnevno varstvo otrok do treh let ter otrok, starih od treh do šest let.

115. Odbor zelo priporoča, naj revidirana delovna zakonodaja vsebuje določbe o enakosti in nediskriminaciji ter stroge sankcije za njihovo nespoštovanje. Priporoča tudi začasne posebne ukrepe s konkretnimi cilji, izraženimi v številkah in časovnem načrtu, da bi lahko obvladali segregacijo v zaposlovanju. Odbor močno priporoča sprejem zakonodaje o starševskem dopustu, po kateri mora del dopusta koristiti oče.

116. Odbor spodbuja vlado, naj ustvari programe pomoči za ženske, ki bi želele odpreti lastno dejavnost, ter seznaní banke in druge ustrezne institucije o ženskih zmožnostih na tem področju, ustanovi posebne zaposlitvene možnosti z vladnimi subvencijami za mlade ženske in naj za namene njihovega zaposlovanja uvede posebne ukrepe, vključno s kvotami, v katerih bo upoštevan njihov odstotek med nezaposlenimi.

117. Ravno tako priporoča, da se uvedejo ukrepi za hitrejše zbiranje podatkov na področju zdravstva, s čimer se bo zagotovila podlaga za zakonodajo, politike in programe.

118. Odbor priporoča, naj bodo sedanja prizadevanja za prestrukturiranje finančnih sistemov za zdravstveno varstvo in ugodnosti iz socialnega zavarovanja vključno s pokojninskim

zavarovanjem zasnovana tako, da se preprečijo škodljive posledice za ženske kot prejemnice dohodka in upravičenke do teh storitev.

119. Odbor meni, da je treba preučiti razloge za visoko stopnjo prekinitev nosečnosti pri slovenskih ženskah. Zelo priporoča izobraževanje žensk in moških o vseh zanesljivih načinih kontracepcije in poudarjanje vzajemne odgovornosti, ki jo imata oba partnerja pri načrtovanju družine; meni tudi, da je zelo pomembno omogočiti široko dostopnost do teh načinov.

120. Odbor priporoča, naj spolna vzgoja zajema tudi odnose med spoloma in nasilje proti ženskam in naj se zdravstveni delavci usposobijo tudi za odkrivanje primerov nasilja proti ženskam in ustrezno obravnavanje slednjih.

121. Odbor priporoča povečanje ukrepov za zgodnje odkrivanje in preventivno obravnavanje raka na prsih.

122. Odbor poziva, naj se te sklepne ugotovitve v Sloveniji javno objavijo, da bodo Slovenci seznanjeni s postopki za zagotovitev dejanske enakosti za ženske in z naslednjimi ukrepi, potrebnimi v ta namen.